

ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น รู้เท่าทันความรุนแรง

Media Literacy on Violence: A Case Study of Hormones the Series

เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว¹

Saowanee Chatkeaw²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชน ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านการรับรู้ ด้านอารมณ์ ด้านความงาม ด้านคุณธรรม และปัจจัยทางสังคม รวมทั้งประเด็นความรุนแรง อันประกอบด้วย ความรุนแรงทางกาย และความรุนแรงทางจิตใจ จากกรณีศึกษาละครเรื่อง ฮอร์โมน วัยว้าวุ่น เดอะซีรีส์ ทั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความเห็นของเยาวชนที่ปรากฏในหน้า Youtube ซึ่งมีการเผยแพร่ละครย้อนหลัง การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนระดับมัธยมปลาย เพศชาย หญิง และเพศที่สาม สำหรับผลการวิจัย พบว่า แม้เยาวชนจะมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อครบถ้วนทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด กลับพบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสนใจข้อมูลป๊อปที่ปรากฏในละคร เช่น รูปร่างหน้าตาของตัวละคร อุปกรณ์ประกอบฉาก รวมทั้งความต่อเนื่องและความสมจริงในการดำเนินเรื่องมากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นทางสังคม นอกจากนี้ ยังได้แสดงออกถึงความรู้สึกในด้านลบที่มีต่อตัวละครด้วยการใช้ถ้อยคำหยาบคาย ส่วนในเรื่องความรุนแรงนั้น เยาวชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความรุนแรงทางกาย โดยเฉพาะการยกพวกตีกันของวัยรุ่นชาย มากกว่าความรุนแรงทางกายที่เกิดขึ้นระหว่างวัยรุ่นหญิง และความรุนแรงทางจิตใจ ทั้งการเขียนข้อความตำหนิ การแสดงความเห็นในลักษณะละเมิดสิทธิส่วนบุคคลผ่านสื่อของโรงเรียน และการเผยแพร่คลิปที่สร้างความอับอายให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรหยิบยกเนื้อหาความรุนแรงที่ปรากฏในละครเรื่องนี้ ให้เยาวชนได้ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองและสังคม

คำสำคัญ : การรู้เท่าทันสื่อ ความรุนแรงทางกาย ความรุนแรงทางจิตใจ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, eenawoas@hotmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University, eenawoas@hotmail.com

Abstract

This research is to study youth's media literacy including cognitive, emotional, aesthetic and moral dimensions as well as social factors. Both physical and psychological violent acts in *Hormones the Series*, as a case study, are mainly concentrated. As descriptive research, the methodology consists of the analysis of youth's comments on Youtube page rerunning all such drama episodes, focus group discussion and in – depth interview with high – school male, female and third – gender students. The result is even though concerning all dimensions of media literacy and social factors; in details they mostly prefer characters' appearance, scenery props, continuity and reality in storyline than social concerns. In addition, some express their disgust with vulgar wordings. For the topic of violence, most of them concern the fighting of male youth (physical violence) rather than that of female and psychological violence such as scold – word writing, comments via a school television channel on others' private matters, and scandal clip sharing that hurt victims. In conclusion, the content of *Hormones the Series* pertaining to violence should be raised to criticize among youth in order to illuminate them on media literacy skills and the media effects on themselves and society as a whole.

Keywords: media literacy, physical violence and psychological violence

บทนำ

จากการสำรวจของโครงการ Child Watch (2552) พบว่า เด็กและเยาวชนใช้เวลากับสื่อถึงวันละ 6 – 7 ชั่วโมงเลยทีเดียว โดยเล่นอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31 และใช้เวลากับโทรศัพท์มือถือวันละเกือบ 3 ชั่วโมง ขณะที่ ชาญวิทย์ พรนภดล (2554) ระบุถึง ปรากฏการณ์ “โทรศัพท์มือถือ” ที่หยิบยื่นชีวิตออนไลน์ให้กับผู้คนได้ตลอดเวลา การเข้าถึงสื่อได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไร้ขีดจำกัด แต่กลับขาดการเฝ้าระวังสื่ออย่างเหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน โดยพบว่า มีเด็กติดเกมร้อยละ 80 ที่เล่นเกมต่อสู้อ มีทัศนคติและแนวโน้มชื่นชมการแข่งขัน และชินชากับความรุนแรงที่ปรากฏผ่านสื่อ ส่วนความรู้สึกล้อเลียนและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นกลับลดลงไปด้วย

ผลการสำรวจ เรื่อง “อิทธิพลของสื่อต่อเด็กและเยาวชนไทยในโลกยุคไร้พรมแดน” ของ

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ (2554) พบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุ 12 – 24 ปี ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 37.1 มองว่าเว็บที่มีเนื้อหารุนแรง เช่น การทำระเบิด ฆาตกรรม ยาเสพติด และความรุนแรงทางเพศ เป็นเรื่องปกติธรรมดา/น่าสนใจ โดยเกินครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 50.1 เกิดความรู้สึกอยากเลียนแบบเว็บไซต์ที่มีเนื้อหารุนแรงดังกล่าว

ทั้งนี้ แม้จะมีการจัดทำ Rating เพื่อกำหนดเนื้อหารายการโทรทัศน์ให้เหมาะสมกับผู้ชมแต่ละช่วงวัย แต่จากงานวิจัยของ ไชนิล สมบูรณ์ และพรพรม ชมงาม (2554) เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตกับการเข้าถึงสื่อลามกของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร” กลับพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่รับชมรายการโทรทัศน์ยังคงดูรายการต่อไป แม้จะเห็นสัญลักษณ์แสดง เรตติ้ง “น” และ/หรือ “ฉ” โดยมีเพียงร้อยละ 14.7 ที่เปลี่ยนช่อง นอกจากนี้ ร้อยละ 94 เคยดูละครโทรทัศน์ที่มีเนื้อหารุนแรง

หรือการมีเพศสัมพันธ์เกินเลย ซึ่งส่วนใหญ่เมื่อดูละครที่มีเนื้อหาตลกแล้ว มักเกิดความรู้สึกร่วม เช่น โกรธ เศร้า เกิดความต้องการ เป็นต้น

ท่ามกลางความกังวลใจที่มีต่อผลกระทบในด้านลบจากการเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรง การส่งเสริม “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) จะกลายเป็นความหวังที่เป็นไปได้มากที่สุดในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนได้รู้เท่าทันการนำเสนอเนื้อหาจากสื่อ เพื่อป้องกันไม่ให้ถูกหลอหลอมความคิดอันนำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้

ทั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชน ผ่านกรณีศึกษาละครเรื่องฮอว์ก วัยว้าวุ่น เดอะซีรีส์ ซึ่งเป็นละครที่ได้รับความนิยมสูงในหมู่วัยรุ่น โดยมีจำนวนผู้ชมละครผ่านช่องทาง Youtube มากที่สุดถึงตอนละกว่า 10 ล้านครั้งเลยทีเดียว ขณะที่คณะกรรมการด้านกำกับผังและเนื้อหารายการ ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้สั่งให้มีการตรวจสอบเนื้อหาของละครเรื่องดังกล่าวว่า อาจขัดต่อมาตรา 37 แห่ง พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ในด้านความไม่เหมาะสมเชิงคุณธรรม และจริยธรรม แม้ว่าในท้ายที่สุดจะไม่มีคำสั่งระงับการออกอากาศละครเรื่องดังกล่าว แต่ก็ควรมีการติดตามว่าเยาวชนตระหนักถึงผลกระทบจากเนื้อหาในละครหรือไม่ โดยเฉพาะในประเด็นความรุนแรงที่ปรากฏในละครหลายตอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชน ในด้านการรับรู้ อารมณ์ ความงาม คุณธรรม และปัจจัยทางสังคม ผ่านความคิดเห็นที่มีต่อละครเรื่องฮอว์ก
2. เพื่อศึกษาถึงการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชน ในเรื่องความรุนแรง ผ่านความคิดเห็นที่

มีต่อละครเรื่องฮอว์ก

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

เยาวชนที่รับชมละครเรื่องฮอว์ก และ ได้แสดงความคิดเห็นของตนเองทางหน้า Youtube (ช่องวัน One Official Youtube Channel)

เยาวชนอายุ 15 – 18 ปี ประกอบด้วยเพศชาย เพศหญิง และเพศที่สาม จำนวน 36 คน ซึ่งเคยรับชมละครเรื่องฮอว์ก

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์จากความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อละครเรื่องฮอว์ก ผ่านทางหน้า Youtube ที่มีการเผยแพร่ละครย้อนหลัง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นักเรียนระดับมัธยมปลาย ซึ่งเคยรับชมละครเรื่องฮอว์ก อายุประมาณ 15 – 18 ปี ทั้งกลุ่มนักเรียนหญิง รวมทั้งกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนชายเพศที่สาม อย่างละ 1 กลุ่ม (รวม 12 คน)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) นักเรียนระดับมัธยมปลาย ซึ่งเคยรับชมละครเรื่องฮอว์ก อายุประมาณ 15 – 18 ปี ทั้งนักเรียนหญิง รวมทั้งนักเรียนชายและนักเรียนชายเพศที่สาม อย่างละ 6 คน (รวม 18 คน)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ตามประเด็นหลัก (Thematic Analysis) ดังนี้

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ วิเคราะห์ตามแนวคิดโครงสร้างความรู้ในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของ W. James Potter (2013) จำแนกเป็น

- ด้านการรับรู้

- ด้านอารมณ์
- ด้านความงาม
- ด้านคุณธรรม

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมประเด็น "ปัจจัยทางสังคม" ในการวิเคราะห์ด้วย

ความรุนแรง วิเคราะห์ตามแนวทางการศึกษาความรุนแรงและสุขภาพ (2002) ขององค์การอนามัยโลก (WHO) จำแนกเป็น

- ความรุนแรงทางกาย
- ความรุนแรงทางจิตใจ
- ความรุนแรงทางเพศ
- ความรุนแรงจากการละเลยหรือเพิกเฉย

ผลการวิจัย

การพิจารณาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

จากการวิเคราะห์ความเห็น (Comments) ของผู้ชม ที่ปรากฏ ใน "ช่องวัน One Official Youtube Channel" ซึ่งเป็นช่องทางที่ผู้ผลิต (GTH) เผยแพร่ละครย้อนหลังทั้ง 13 ตอน โดยพิจารณาตามกรอบแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อของ W. James Potter พบดังนี้

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ	จำนวน (ร้อยละ)
ด้านการรับรู้	3,595 (36.55)
ด้านอารมณ์	2,041 (20.75)
ด้านความงาม	2,109 (21.44)
ด้านคุณธรรม	1,445 (14.69)
ปัจจัยทางสังคม	647 (6.58)
รวม	9,837 (100)

ตัวอย่างความเห็นของเยาวชน

- เต็มน่ารักมากเลย
- วินน่ารักสุดๆ แหวกกฎระเบียบได้ใจมาก
- ชอบๆๆๆ ใฝ่ที่สุดอะๆๆๆ สไปร์ทก็ชอบ
- ชउनอนลายจุดฟ้าเหมือนเราเบยยย :)

- พ่อแท้ๆที่ปั่นปั่นเล่นเป็นพ่อดาร์ในเรื่อง
- เพื่อนตายสตรอมมากเลย
- สงสารสไปร์ ความรู้สึกของลูกผู้หญิง
- อีบี คิดว่าสวยตาย อีเวรรรรร
- เพลง Piano ซึ่ง ๆ นั้นชื่อเพลงไรคับ :)
- โดนเตะแถวขากับตัว หัวไม่โดนเตะ หัว

ดันเลือดไหล

- ไหนบอกว่าไปถึง 4 ทุ่ม ในมือถือ 1 ทุ่มกว่าๆ เอง สังเกต

- เปื่อ จะมานั่งจับผิดอะไรนักหนา เขาทำมาให้ดูก็ดูไปเถอะ

ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อละครเรื่องฮอร์โหมิน วัยขว้าวุ่น เตอะซีรีส์ สะท้อนถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ครอบคลุมทั้งด้านการรับรู้ อารมณ์ ความงาม คุณธรรม และปัจจัยทางสังคม เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อความที่แสดงความเห็น กลับพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่กลับให้ความสำคัญกับเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก ท่าทาง และคำพูดของตัวละคร รวมทั้งรายละเอียดต่างๆ ในละคร เช่น ฉาก ชื่อของตัวละคร ชื่อตอน และสถานที่ถ่ายทำ เป็นต้น รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความสมจริง และความต่อเนื่อง-ไม่ต่อเนื่องในการดำเนินเรื่อง มากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นทางสังคม นอกจากนี้ มีการแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อตัวละครอย่างชัดเจน ทั้งรักและเกลียด รวมทั้งมีการตำหนิตัวละครด้วยคำหยาบคาย ซึ่งเป็นการสะท้อนว่า เยาวชนบางส่วนยังไม่รู้เท่าทันและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนได้ดีนัก

การพิจารณาประเด็นความรุนแรง

สำหรับประเด็นความรุนแรง มีตัวอย่างความเห็นของเยาวชนที่ปรากฏในหน้า Youtube มีดังนี้

“ถ้าเป็นหนูมาก็ตบกลับอะคะ ไม่ยอม...ตอนเด็กๆ หนูโดนเพื่อนแกล้งบ่อย แล้วหนูก็ไม่ยอมทำอะไรที่บ้านก็ชอบ แบบยอมทำไม ทำไม่ให้มันแกล้ง ก็เลยไม่ยอมคน ตอน ป.6 เคยตอยเพื่อนปากแตก”

อีกคนเห็นว่า “หนูก็คงสู้เพื่อตัวเอง ก็กลับไปสู้ด้วยวิธีการที่ถูกตอง ก็คือทำเรื่องแบบเป็น official กับทางโรงเรียนไปเลย”

ส่วนนักเรียนหญิงอีก 2 คนเห็นว่า หากต้องเผชิญกับเหตุการณ์เช่นนี้ ควรขอคำปรึกษาจากผู้ปกครองเพื่อช่วยจัดการกับปัญหาดังกล่าว

สำหรับประเด็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นทางจิตใจ ทั้งผู้ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มและผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกส่วนใหญ่ไม่ค่อยนึกถึงเท่าใดนัก ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มีนักเรียนหญิงเขียนข้อความคำว่า “อีแรด” ลงบนโต๊ะนักเรียนของตัวเอง หรือกรณีรายการ VR Source ที่มีการนำเสนอเรื่องราวส่วนตัวที่สร้างความอับอายให้กับผู้ตกเป็นข่าว

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้เปิดประเด็นโดยชี้ชวนให้หยิบยกเรื่องดังกล่าวขึ้นพูดคุยกัน นักเรียนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนหนึ่งก็เห็นด้วยว่านอกเหนือจากความรุนแรงทางกายแล้ว การเขียนหรือการใช้คำพูดทำร้ายจิตใจผู้อื่น ก็ถือเป็นความรุนแรงเช่นกัน แต่ก็ยังมีนักเรียนชายเพศที่สามที่ยอมรับว่า เมื่อชมละครในตอนที่มีการเขียนคำทอเตี้ยแล้ว อยากทำตามพฤติกรรมดังกล่าวบ้าง

“แต่เขียนอะ มันโดน แล้วมันก็สะใจดี อยากทำบ้างอะ แต่ทำไปแล้วก็คิดว่าถ้าเราโดนจับได้ก็แย่ แต่ถ้ามีโอกาสทำได้อะจะทำ”

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเยาวชนยังขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยให้ความสำคัญกับความรุนแรงทางกายที่เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนชายเป็นหลัก หากแต่ละเลยความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนหญิงและความรุนแรงที่เกิดขึ้นทางจิตใจ นอกจากนี้ แม้จะเห็นว่าความรุนแรงเป็นเรื่องที่พบเจอได้ใกล้ตัว แต่กลับมองไม่เห็นทางออก ขณะที่เยาวชนบางคนกลับนิยมการใช้ความรุนแรงเป็นการตอบโต้อีกฝ่ายกลับไปด้วย

สำหรับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับละครเรื่อง ฮอโรมัน วัยว้าวุ่น เดอะซีรีส์ มีดังนี้

เป็นละครชุดที่นำเสนอทางโทรทัศน์ ดาวเทียม ช่อง GMM One และมีการเผยแพร่ย้อนหลังทาง Youtube มุ่งนำเสนอวิถีชีวิตวัยรุ่นผ่านตัวละครหลัก ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ของโรงเรียน นาดาวบางกอก โดยมีตัวละครหลัก 9 คน ได้แก่ วิน ขวัญ หมอก เตี้ย ต้า ภู ไข่ สไปร์ท และดาว

เนื้อหาความรุนแรงที่ปรากฏในละครเรื่อง ฮอโรมันฯ มีดังนี้

ความรุนแรงทางกาย

กรณีไข่กับคู่อริ

เหตุเกิดเมื่อนักเรียนคู่อริเข้ามาจับ สไปร์ท ซึ่งในขณะนั้นเป็นคูรักของรุ่นพี่หัวหน้ากลุ่ม ไข่ซึ่งเห็นเหตุการณ์เข้าไปกั้นท่าพร้อมทั้งยึดเข็มโรงเรียน แม้จะไม่ถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน แต่ก็ถือเป็นการประกาศความขัดแย้ง กลายเป็นความรู้สึกร่วมของคนทั้ง 2 กลุ่ม จึงปรากฏวลี “แฟนพี่กู” “ทำนองกู” ให้ได้ยินเสมอในเหตุการณ์การปะทะกันของทั้งสองฝ่ายที่ผลัดกันเป็นฝ่ายรุกและฝ่ายรับอยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง สถานการณ์บีบคั้นขึ้นเรื่อยๆ จนก่อให้เกิดการทำร้ายกันในระดับที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จากการยึดเข็ม เป็นการชกต่อยกัน ใช้ไม้หน้าสาม เขวี้ยงปากกอนหิน ไปจนกระทั่งใช้อาวุธเช่นมีด จนถูกตำราวจับกุมตัว เหตุการณ์ดำเนินต่อไปจนดูเหมือนจะไม่มีจุดสิ้นสุด อย่างไรก็ตาม ละครได้สร้างจุดคลี่คลายสถานการณ์ โดยไข่ยอมบวชตามคำร้องขอของแม่ ช่วงเวลานั้นไข่มีโอกาสสงบนิ่งและคิดทบทวนถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา ประกอบกับคำกล่าวเตือนสติของหลวงพ่อก ทำให้ไข่ได้คิดเมื่อสีก้อออกมา จึงได้ขอสงบศึกกับกลุ่มคู่อริ “กูว่าพอเหอะวะ กูอยากจบแล้วอะ” จากนั้นมาก็ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกันอีกเลย

เตี้ย กับ กลุ่มของบีและเพื่อน

บีนักเรียนรุ่นพี่ซึ่งมีสัมพันธลักษณ์กับวิน นักเรียนชายดาวเด่นของโรงเรียน ได้แสดงความ หึงหวง โดยเข้าไปทำร้ายตบตีเตี้ยนักเรียนหญิง รุ่นน้องในห้องน้ำของโรงเรียน ท่ามกลางเสียงเชียร์ ของเพื่อนๆ ที่กระตุ้นให้ทำร้ายเธอหนักขึ้น พร้อม ทั้งถ่ายคลิปและเผยแพร่ออกไปอย่างรวดเร็ว

ต้า กับ วิน

ต้าและวินเป็นเพื่อนสนิทกัน แต่เมื่อเกิด ความบาดหมางจากการที่วินเข้าไปจีบนักเรียน หญิง (เตี้ย) ตัดหน้า และยังเป็นต้นเหตุให้เตี้ยถูก ทำร้ายร่างกาย ต้าจึงเข้าไปชกต่อยวิน เพื่อระบาย ความอัดอั้นใจและเป็นการชดใช้ในสิ่งที่เกิดขึ้น

สไปร์ท กับ คู่รัก (รุ่นพี่ศิษย์เก่า)

เมื่อรุ่นพี่ทราบข่าวว่าสไปร์ทเกือบไปมี เพศสัมพันธ์กับนักเรียนชายในโรงเรียน จึงเกิด ความไม่พอใจ และตบหน้าสไปร์ทต่อหน้ารุ่นน้อง นักเรียนชายในกลุ่ม พร้อมทั้งสั่งให้รุ่นน้องรุมตะ ต่อยทำร้ายนักเรียนชายคนดังกล่าว

ทั้งนี้ ตลอดทั้งเรื่อง ละครได้ให้แง่คิดผ่าน ตัวละครแวดล้อม ทั้งแม่ของไผที่ย้ำว่า "...ถ้าเราไม่ หยุด แคะก็ไม่หยุดนะลูก" ขณะที่สไปร์ท กล่าวว่า "ทำไผยังไม่เลิกตีกันอีกอะ ถ้าตีกันเพราะเรื่องแค้น เหนีย ก็หยุดเถอะนะ" ในวิชาภาษาอังกฤษก็เช่นกัน ที่ครูอ้อได้เขียนข้อความบนกระดานว่า "violence" พร้อมทั้งพูดถึงการจัดการกับความรุนแรงว่ามี หลายวิธี หนึ่งในนั้นก็คือ tolerate คือความอดกลั้น พร้อมทั้งกล่าวว่า "ถ้าเรารู้ว่าเราไม่ผิด แล้วสังคม จะจัดการคนนั้นเอง" ส่วนเพื่อนได้กล่าวปลอบใจ เตี้ยหลังถูกทำร้ายร่างกายว่า "เตี้ยวมันก็ผ่านไป" ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ไม่ควรใช้ความรุนแรงในการ แก้ไขปัญหา

นอกจากนี้ ละครได้สะท้อนถึงบทลงโทษ แก่ผู้ที่มีพฤติกรรมก่อความรุนแรง โดยไผ่ถูกครู ฝ่ายปกรองสั่งพักการเรียน ขณะที่บีถูกเรียกพบ ผู้ปกครองจากเหตุการณ์ที่ทำร้ายเตี้ยในห้องน้ำ

ความรุนแรงทางจิตใจ

ละครได้สะท้อนให้เห็นถึงการทำร้ายกัน ด้วยคำพูดหรือการเขียน ผ่านตัวละคร ดังนี้

VR Source กับ เรื่องส่วนตัว

VR Source เป็นรายการที่นำเสนอเรื่อง ราวในโรงเรียน โดยพิธีกรจะเข้าไปขอความเห็นจาก เพื่อนนักเรียนถึงประเด็นที่กำลังอยู่ในกระแสความ สนใจ เช่น กรณีข่าวลือว่าสไปร์ทมีเพศสัมพันธ์กับ นักเรียนชายในห้องวิทยาศาสตร์ หรือกรณีที่ขวัญ พบความจริงว่าแม่เป็นภรรยาบ่อย แม้กระทั่งกรณี ครูอ้อที่ถูกเข้าใจผิดว่ามีความสัมพันธ์ลักษณ์กับวิน ทั้งนี้ ถ้อยคำที่แสดงความเห็นออกมา สะท้อนถึง ความคิดของวัยรุ่นที่ไม่เคารพสิทธิส่วนบุคคล ขาด ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เห็นความเดือดร้อนของผู้อื่นเป็นเรื่องสนุกปาก เปรียบเสมือนการดำเนินงาน ของสื่อมวลชนในสถานการณ์จริง ที่ควรตระหนักถึง ผลกระทบทางจิตใจที่อาจเกิดขึ้นกับบุคคลที่ตกเป็น ข่าวด้วย

เตี้ย และครูอ้อ ถูกถ่ายคลิป

ละครสะท้อนให้เห็นถึงการสื่อสารอย่าง รวดเร็วของวัยรุ่นปัจจุบัน ที่มีพฤติกรรมการส่งต่อ (sharing) ข้อมูลโดยขาดความยั้งคิดถึงผลกระทบ ทางจิตใจที่จะเกิดขึ้นกับผู้ตกเป็นเหยื่อในเหตุการณ์ ซึ่งก็คือเตี้ยที่ถูกทำร้ายทุบตีในห้องน้ำ และครูอ้อใน สถานการณ์ที่ดูเหมือนมีความสัมพันธ์ลักษณ์กับนักเรียน ชาย โดยวัยรุ่นเหล่านั้นไม่เพียงเป็น "ผู้ชม" ที่ ร่วมรับรู้ในเหตุการณ์ความรุนแรง แต่ในหลาย สถานการณ์กลับสวมบทบาทเป็น "ผู้ผลิตสื่อ" ด้วยการถ่ายคลิปและเผยแพร่ออกไปโดยขาดจิตสำนึก รับผิดชอบในผลของการกระทำที่เกิดขึ้น

เตี้ย กับ ข้อความ "อีแรด"

เหตุการณ์เกิดขึ้นจากเพื่อนสนิทแสดง ความไม่พอใจที่เตี้ยสนิทสนมกับเพื่อนนักเรียน ชาย โดยได้แอบเอาลิควิดไปเขียนบนโต๊ะเรียน ของเตี้ยว่า "อีแรด" ทั้งนี้ การว่ากล่าวบุคคล ไม่ ว่าจะผ่านช่องทางใดในที่สาธารณะ ล้วนถือว่าเป็น ความรุนแรงทั้งสิ้น โดยเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้น

ทางจิตใจของผู้ถูกกระทำ อย่างไรก็ตาม ละครไม่ได้สะท้อนถึงผลกระทบในด้านลบที่ผู้กระทำความรุนแรงได้รับจากพฤติกรรมดังกล่าว

สำหรับความรุนแรงทางเพศ และความรุนแรงจากการละเลยหรือเพิกเฉย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ความรุนแรงตามที่รายงานของ องค์การอนามัยโลก (WHO) (2002) ระบุไว้ นั่นไม่ปรากฏว่ามีการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวในละครเรื่อง ฮอว์โมนฯ แต่อย่างใด

วิจารณ์และสรุปผล

การพิจารณาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
สามารถสรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อละครเรื่องฮอว์โมน วัยวัยรุ่น เดอะซีรีส์ สะท้อนถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ครอบคลุมทั้งด้านการรับรู้ อารมณ์ ความงาม คุณธรรม และปัจจัยทางสังคม

เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อความที่แสดงความคิดเห็น พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่กลับให้ความสำคัญกับเรื่องรูปลักษณ์ภายนอก ท่าทาง และคำพูดของตัวละคร รวมทั้งรายละเอียดต่างๆ ในละคร เช่น ฉาก ชื่อของตัวละคร ชื่อตอน และสถานที่ถ่ายทำ เป็นต้น รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ถึงความสมจริง และความต่อเนื่อง-ไม่ต่อเนื่องในการดำเนินเรื่อง มากกว่าการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นทางสังคม

มีการแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อตัวละครอย่างชัดเจน ทั้งรักและเกลียด รวมทั้งมีการด่าทอด้วยคำหยาบคาย ซึ่งเป็นการสะท้อนว่า เยาวชนบางส่วนยังไม่รู้เท่าทันและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนได้ดีนัก

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ระดับของข้อมูลตามแนวคิดของ W. James Potter (2013) พบว่า เยาวชนที่รับชมละครและแสดงความคิดเห็นผ่านหน้า Youtube ให้ความสำคัญกับสิ่งที่พบเห็นด้วยตาว่ามีอะไรเกิดขึ้นในละครบ้าง (What) โดยยังขาด

การวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้น และควรจะทำอย่างไรเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งนั้นได้อย่างไร (Why and How) ทั้งนี้ เป็นไปได้ว่า ธรรมชาติของพฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นในหน้า Youtube มักเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นเพียงชั่วขณะ นอกจากนี้ ยังเป็นการชมละครตามลำพัง จึงสะท้อนความเห็นส่วนตัวของแต่ละคน โดยไม่ได้มีการต่อยอดหรือถกเถียงกันในประเด็นทางสังคมกันอย่างลึกซึ้งและจริงจัง

การพิจารณาประเด็นความรุนแรง
สามารถสรุปได้ดังนี้

จากความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อความรุนแรง ซึ่งปรากฏในหน้า Youtube พบว่า มีผู้ที่แสดงความชื่นชมการใช้ความรุนแรงมากกว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วย โดยส่วนหนึ่งเห็นว่าการนำเสนอเนื้อหาความรุนแรงเป็นเรื่องสนุกและชวนให้ติดตาม รวมทั้งเสนอให้มีการใช้ความรุนแรงถึงชีวิต ขณะที่ผู้ไม่เห็นด้วยมองว่า ควรใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหา มากกว่าใช้กำลัง

จากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เมื่อเอ่ยถึงความรุนแรง เยาวชนมักให้ความสำคัญกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากการยกพวกชกต่อยกันของนักเรียนชาย โดยเห็นว่าเป็นเรื่องปกติที่เคยพบเจอในชีวิตจริง และมองไม่เห็นทางออกนอกจากจะเลิกกันไปเอง การที่นักแสดงเดินเข้าไปขอยุติปัญหากับคู่อริ แม้จะถือเป็นการกระทำที่เหมาะสม แต่ก็อาจเป็นไปได้ยากในชีวิตจริง

สำหรับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนหญิง กลับพบว่า เยาวชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว โดยมองว่าเป็นเรื่องเล็กๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่นักเรียนหญิง ขณะที่บางส่วนรู้สึกสงสารและเห็นใจผู้ถูกกระทำ และบางส่วนเห็นว่าไม่ควรยอมให้ผู้อื่นมาทำร้าย แต่ควรตอบโต้หรือสู้กลับ

เยาวชนไม่ค่อยตระหนักถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นทางจิตใจ เช่น กรณีที่มีนักเรียนหญิงถูก

เขียนข้อความว่ากล่าวลงบนโต๊ะ หรือกรณีรายการโทรทัศน์ในโรงเรียนนำเสนอเรื่องราวส่วนตัวที่สร้างความอับอายให้กับผู้ตกเป็นข่าว

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงประเภทของความรุนแรงตามรายงานขององค์การอนามัยโลก (2002) พบว่า ละครมุ่งนำเสนอถึงการใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคล (Interpersonal Violence) โดยเป็นการใช้ความรุนแรงภายใต้ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่มีต่อเพื่อน (Relationship) ซึ่งในรายงานฯ อธิบายไว้อย่างชัดเจนว่า เยาวชนมักมีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านลบ เมื่อมีเพื่อนให้การยอมรับและสนับสนุน

การซึมซับเนื้อหาความรุนแรงที่ปรากฏในละคร ดังกล่าว อาจมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนได้ ทั้งนี้ จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) Bandura Bandura (1986, Marianne Dainton and Elaine D. Zelly, 2005) ได้ศึกษาพบว่า บุคคลเรา โดยเฉพาะเด็กมักเรียนรู้จากการรับชมสิ่งที่สื่อมวลชนนำเสนอซ้ำๆ บ่อยครั้ง โดยสื่อมวลชนมีพลังอำนาจที่สามารถโน้มน้าวให้ผู้คนเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งระดับความเข้าใจ (Understanding) ความคิด/อารมณ์ความรู้สึก (Attitude/Affection) ไปจนกระทั่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับพฤติกรรม (Behavior/Performance) ได้ โดยยิ่งเปิดรับสื่อมากเท่าใด โอกาสที่จะได้รับผลกระทบจากสื่อก็ยังมีมากขึ้น ดังเช่นทฤษฎีการอบรมบ่มเพาะ (Cultivation Theory) George Gerbner (อ้างถึงใน Michael Morgan, James Shanahan, Nancy Signorielli, 2009) ระบุว่า เนื้อหาในรายการโทรทัศน์มีผลต่อการเห็น/รับรู้ “ความเป็นจริงทางสังคม” (Social Reality) หากมีการเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากเท่าไร (Heavy Viewing) ก็จะมีซึมซับโลกของความเป็นจริงในแบบที่รายการโทรทัศน์ถ่ายทอดออกมา ดังเช่นรายงานของหน่วยงาน FBI ระบุว่า ในแต่ละปีมีผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด แต่การนำเสนอของรายการ

โทรทัศน์กลับสร้างการรับรู้ที่เกินกว่าความจริง ทำให้ผู้ชมรู้สึกว่ามีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้นรอบตัวพวกเขา มากมายในแต่ละสัปดาห์ นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมและการบังคับใช้กฎหมายที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ขณะที่งานวิจัยของ Holbert, Shah and Kwak (2004 อ้างถึงใน Michael Morgan, James Shanahan, Nancy Signorielli, 2009) ระบุว่า การดูรายการข่าวและ reality program ที่เกี่ยวข้องกับตำรวจและอาชญากรรม ส่งผลให้เกิดความกลัว และมีแนวโน้มที่จะพกปืนมากขึ้น

เช่นเดียวกับการวิจัยเชิงทดลองของ Liebert and Barn (1972, อ้างถึงใน Glenn G. Sparks, Cheri W. Sparks, and Erin A Sparks, 2009) ที่สะท้อนถึงผลกระทบของสื่อที่มีเนื้อหาความรุนแรง โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลกระทบจากการชมรายการ The Untouchables ซึ่งมีเนื้อหาความรุนแรง และรายการกีฬาที่ไม่ได้แสดงออกถึงความรุนแรงใดๆ จากนั้นได้สร้างสถานการณ์ให้มีการเล่นเกมแข่งกันอยู่ เมื่อถามเด็ก ๆ ว่าจะเลือก “ช่วย (help)” เพื่อให้เพื่อนชนะในเกม หรือละ “ทำลาย (hurt)” เพื่อให้เพื่อนพ่ายแพ้ไป ผลปรากฏว่า เด็กที่เลือกชมรายการที่มีความรุนแรงเลือกที่จะทำลาย ขณะที่เด็กซึ่งชมรายการกีฬาที่ปราศจากความรุนแรงเลือกที่จะช่วยเพื่อน สอดคล้องกับงานวิจัยอีกชิ้นที่ให้ผลในทำนองเดียวกัน โดยพบว่า เด็กที่เล่นวิดีโอเกมที่มีเนื้อหาก้าวร้าว จะมีทั้งความคิดและพฤติกรรมก้าวร้าวตามมา (Anderson and Dill อ้างถึงใน Glenn G. Sparks, Cheri W. Sparks, and Erin A Sparks, 2009)

ขณะที่งานวิจัยของไทย นันทวัน สุชาติ (2520, อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2554) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กนักเรียนวัย 8 – 12 ปี ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ช่วงเวลาที่เด็กนิยมดูรายการโทรทัศน์มักเป็นช่วงที่รายการมีการนำเสนอเนื้อหาความรุนแรง ซึ่งยังมีการรับชม

โทรทัศน์บ่อยครั้ง ก็ยิ่งทำให้เด็กยอมรับการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหา หรือแม้แต่เคยมีประสบการณ์การใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

ทั้งนี้ การที่สื่อสามารถมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของเยาวชน ขณะที่เยาวชนเองกลับยังขาดการตระหนักถึงพิษภัยจากการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ โดยเฉพาะประเด็นการใช้ความรุนแรง การส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ จึงนับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับประเด็นความรุนแรงที่ควรส่งเสริมให้เยาวชนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผ่านเนื้อหาของละคร มีดังนี้

- การใช้ความรุนแรงไม่ใช่ทางออกที่แท้จริงของปัญหา แต่จะยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายยิ่งขึ้น

- ความอดทนอดกลั้นจะช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น

- การใช้ความรุนแรง เกิดขึ้นได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

- ควรตระหนักถึงการทำร้ายกันด้วยคำพูดหรือการว่ากล่าวด้วยวิธีอื่นใดในที่สาธารณะล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ความรุนแรง

- การนำเสนอของสื่อมวลชน อาจสร้างความรุนแรงให้กับผู้ที่ตกเป็นข่าวได้

- แม้เทคโนโลยีสารสนเทศจะเอื้อให้การเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ก็ควรคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย

ทั้งนี้ ในยุคปัจจุบันที่สื่อมีลักษณะหลอมรวม (convergence) โดยมีการนำเสนอเนื้อหาผ่านหลายช่องทางมากขึ้น เช่น ผ่านทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และสื่อสังคมได้ในคราวเดียว การเข้าไปตรวจสอบเนื้อหาของสื่อที่นับว่าเป็นไปได้ยาก การส่งเสริมทักษะ “การรู้เท่าทันสื่อ” (Media Literacy) นับตั้งแต่การเรียนรู้ที่จะเลือกเปิดรับสื่อที่เหมาะสมกับตนเอง รู้จักวิเคราะห์ ประเมิน และแม้กระทั่งสามารถเผยแพร่ความคิดของตนเองผ่านสื่อได้อย่างเหมาะสม (Livingstone, 2004) จึงถือเป็นทางออกที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนที่เปิดรับสื่อได้มีเกราะคุ้มกันเพื่อให้เท่าทันจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอของสื่อมวลชน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยบูรพาวิทยุภัณฑ์

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ, นันทกา สุธรรมประเสริฐ และเอกธิดา เสริมทอง. (2554). ผู้คนที่หลากหลายในการ
สื่อสาร : เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชาญวิทย์ พรนภดล. วิจัยสถานการณ์เด็กติดเกม. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2556. สืบค้นจาก http://www.healthygamer.net/sites/default/files/scribd/game_addiction_2012.pdf
- ไชนิล สมบูรณ์ และพรพรหม ชมงาม. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตกับการเข้าถึง
สื่อลามกของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2556. สืบค้นจาก
<http://proceedings.bu.ac.th/>
- เดลินิวส์. GHT เข้าชี้แจงซีรีส์สาว "ฮอว์โมน"กับ"กสทช". สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2556. สืบค้นจาก <http://www.dailynews.co.th/Content.do?contentId=72973>
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). ถอดรหัสลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักวิจัยเอแบคโพลล์. (2556). อิทธิพลของสื่อต่อเด็กและเยาวชนไทยในโลกยุคไร้พรมแดน. สืบค้นเมื่อ
5 สิงหาคม. สืบค้นจาก http://www.matchon.co.th/news_detail.php?newsid
- Child Watch. (2556). พื้นที่สื่อในชีวิตเด็กไทย. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม. สืบค้นจาก <http://www.childwatch-thai.org/issues.php>
- Dainton, Marianne and Zelley, Elaine D. (2005) *Applying Communication Theory for Professional Life: A Practical Introduction*. USA: Sage Publications.
- Livingstone, Sonia. (2004). Media Literacy and the Challenge of New Information and Communication Technologies. *The Communication Review*. Retrieved August 24, 2013, from <http://cosci.swu.ac.th>
- Morgan, Michael, Shanahan, James, and Signorielli, Nancy. (2009) Growing up with Television: Cultivation Process, in *Media Effect: Advances in Theory and Research*. Mary Beth, UK: Routledge.
- Potter, W. James. (2013) *Media Literacy*. The United States of America: Sage Publications, Inc.
- Press, Andrea L. and Williams, Bruce A. (2010). *The New Media Environment: An Introduction*. United Kingdom: Wiley – Blackwell.
- Sparks, Glenn G., Sparks, Cheri W. and Sparks, Erin A. (2009). Media Violence. *Media Effect: Advances in Theory and Research*. UK: Routledge.
- World Health Organization (WHO). (2002) World report on violence and health) Retrieved August 1, 2013 from http://who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/